

Bảo vệ và phục hồi các loài nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ - Nhiệm vụ trọng tâm về bảo tồn đa dạng sinh học của Việt Nam đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050

ThS. NGUYỄN THỊ VÂN ANH

Cục Bảo tồn thiên nhiên và đa dạng sinh học

Sau những bước tiến trong công tác bảo tồn đa dạng sinh học (ĐDSH) thế giới, Việt Nam đã bám sát, cập nhật xu hướng bảo tồn thế giới thông qua sự ra đời của các chiến lược bảo tồn cũng như định hướng mới trong công tác bảo vệ và phục hồi các loài nguy cấp. Đây là một trong những nhiệm vụ ưu tiên hàng đầu về bảo tồn ĐDSH của Việt Nam đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050.

ĐỊNH HƯỚNG MỚI ĐÓN ĐẦU XU HƯỚNG QUỐC TẾ

Một trong những mục tiêu quan trọng nhất của Khung ĐDSH toàn cầu Côn Minh - Montreal được thông qua tại Hội nghị lần thứ 15 của các bên tham gia Công ước ĐDSH hướng đến chính là bảo tồn sự đa dạng di truyền của các loài hoang dã cũng như giảm thiểu các mối đe dọa đối với các loài hoang dã để ngăn chặn sự tuyệt chủng của các loài nguy cấp do tác động của con người, đến năm 2050, tỷ lệ và nguy cơ tuyệt chủng của tất cả các loài giảm gấp 10 lần, đồng thời phục hồi, gia tăng quần thể các loài hoang dã bản địa.

Để thực hiện mục tiêu này, Khung ĐDSH toàn cầu Côn Minh - Montreal đã xác định những mục tiêu cụ thể: (1) Đảm bảo các hành động khẩn cấp nhằm phục hồi và bảo tồn các loài, đặc biệt là các loài bị đe dọa, cũng như duy trì, phục hồi nguồn gen của các loài bản địa, loài hoang dã, loài được thuần hóa để duy trì khả năng thích nghi của chúng thông qua mô hình quản lý bền vững và bảo tồn tại chỗ, chuyển chỗ, đồng thời quản lý hiệu quả các tương tác giữa con người, động vật hoang dã (ĐVHD) để giảm thiểu xung đột giữa con người và ĐVHD để cùng tồn tại; (2) Đảm bảo việc sử dụng, khai thác và buôn bán các loài hoang dã bền vững, an toàn và hợp pháp, ngăn chặn việc khai thác quá mức, giảm thiểu tác động đối với các loài và hệ sinh thái, giảm nguy cơ lây lan mầm bệnh, áp dụng phương pháp tiếp cận hệ sinh thái, đồng thời tôn trọng, bảo vệ việc sử dụng bền vững theo phong tục của người dân bản địa và cộng đồng địa phương.

Là một trong những thành viên của các công ước quốc tế về bảo tồn loài và ĐDSH, Việt Nam luôn chủ trương theo sát xu hướng thế giới, nắm bắt yêu cầu bảo tồn ĐDSH theo từng giai đoạn. Chính vì vậy, trong Chiến lược quốc gia về ĐDSH đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050 được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt tại Quyết

▲ Kiểm lâm Vườn Quốc gia Bạch Mã thả động vật quý hiếm về với dãy Trường Sơn

định số 149/QĐ-TTg ngày 28/1/2022 đã đặt ra mục tiêu cải thiện tình trạng quần thể của ít nhất 10 loài nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ đến năm 2030. Để thực hiện Chiến lược, Bộ TN&MT đã chủ trì, phối hợp với các cơ quan liên quan xây dựng Chương trình bảo tồn loài ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050, trong đó nhấn mạnh các giải pháp và hành động bảo tồn loài của Việt Nam trong thời gian tới: “Kết hợp hiệu quả công tác bảo tồn tại chỗ và chuyển chỗ đối với các loài động vật nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ; từng bước tiếp cận và áp dụng các phương pháp bảo tồn tiên tiến của quốc tế phù hợp với điều kiện thực tế của Việt Nam”. Các biện pháp bảo tồn tại chỗ và chuyển chỗ là những hành động được ưu tiên thực hiện đồng bộ, song song với các biện pháp giảm các mối đe dọa đối với loài.

Đối với bảo tồn tại chỗ các loài nguy cấp, quý hiếm, được ưu tiên bảo vệ, Việt Nam tập trung bảo vệ thông qua phục hồi sinh cảnh và nguồn thức ăn cho các loài, áp dụng các biện pháp bảo tồn hiệu quả tại các khu vực phân bố của loài ưu tiên bảo vệ nằm ngoài khu bảo tồn. Đối với phương pháp bảo tồn chuyển chỗ các loài nhằm hỗ trợ cho bảo tồn và phục hồi quần thể loài trong tự nhiên, Việt Nam sẽ thông qua hệ thống cơ sở bảo tồn ĐDSH, thực hiện nhân nuôi bảo tồn để tái thả lại tự nhiên các loài động vật và ương nhân giống trồng phục hồi trong tự nhiên các loài thực vật.

Cuối cùng, giảm các mối đe dọa tới loài thông qua tăng cường thực thi pháp luật kiểm soát nạn khai thác, săn bắt, buôn bán và tiêu thụ trái phép; đồng thời tăng cường truyền thông nâng cao nhận thức cho toàn thể xã hội hướng tới thay đổi hành vi về bảo tồn loài và ĐDSH.

BẢO VỆ VÀ PHỤC HỒI LOÀI LÀ NHỮNG NỖ LỰC CẦN TRẢ DÀI NHIỀU THẬP KỶ

Trong giai đoạn 2010 - 2020, Việt Nam đã ghi nhận nhiều thành tựu liên quan đến nghiên cứu, phát hiện loài mới cho bảo tồn. Theo thống kê của chương trình “Vinh danh các tổ chức, cá nhân có nhiều đóng góp cho công tác bảo tồn loài hoang dã giai đoạn 2010 - 2020”, các nhà khoa học đã phát hiện được hàng nghìn loài mới như bộ cặp *Euscorpopsis cavernicola* và *Vietbocap thienduongensis*, Mộc hương (*Aristolochia*), chi *Arachniodes*...

Cũng trong thập kỷ vừa qua, hoạt động cứu hộ, tái thả và phục hồi loài cũng đạt được những thành tựu đáng kể như Trung tâm cứu hộ ĐVHD Hà Nội là cơ sở bảo tồn đã cứu hộ thành công 774 cá thể tính đến tháng 10/2022, Vườn Quốc gia Cúc Phương cũng đã tái thả hàng trăm cá thể ĐVHD về rừng Cúc Phương, hay Vườn Quốc gia Cát Tiên cũng phục hồi thành công quần thể loài cá sấu nước ngọt trong tự nhiên tại Bàu Sấu.

Tuy nhiên, nhiều quần thể loài nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ vẫn đang tiếp tục bị suy giảm và cần các nỗ lực trong dài hạn để phục hồi quần thể. Các hoạt động bảo tồn chuyển chỗ như nhân nuôi sinh sản, ươm trồng bảo tồn các loài động, thực vật nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ tại các cơ sở bảo tồn ĐDSH là một giải pháp cần được chú trọng để tạo nguồn giống và từng bước tái thả lại tự nhiên, đồng thời giải pháp này sẽ phải thực hiện đồng bộ, song song với việc đánh giá, phục hồi sinh cảnh của các loài, đảm bảo môi trường an toàn, phù hợp để phục hồi và tái thả các loài. Nỗ lực phục hồi loài là một quá trình lâu dài và cần nhiều nguồn lực để thực hiện thành công.

Chính vì vậy, trong Dự thảo Chương trình bảo tồn loài ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050, đã xác định các hành động và các loài ưu tiên để nhân nuôi sinh sản bảo tồn, tái thả lại tự nhiên phù hợp với từng giai đoạn.

Chiến lược Quốc gia về ĐDSH đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050 cũng đặt ra nhiệm vụ bảo tồn và phục hồi các loài hoang dã nguy cấp, đặc biệt là các loài động vật nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ, loài di cư được xếp vào một trong những nhiệm vụ trọng tâm, trong đó “chú trọng công tác bảo tồn tại chỗ, nghiên cứu gây nuôi bảo tồn và tái thả vào tự nhiên một số loài nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ; quản lý, bảo vệ các loài hoang dã di cư, bao gồm bảo vệ các sinh cảnh, tuyến di cư xuyên biên giới và điểm dừng chân của chúng” tiếp tục được nhấn mạnh như một hướng đi quan trọng và cần sự nỗ lực liên tục trong dài hạn để bảo tồn các loài nguy cấp của Việt Nam■

Ứng dụng phương pháp phân tích tiến trình cấp bậc (AHP) đề xuất tiêu chí...

(Tiếp theo trang 13)

Nam. Phương pháp AHP được sử dụng để xác định trọng số, điểm số cho các tiêu chí và phân hạng DN. Bộ tiêu chí, quy trình đánh giá mới gồm 4 bước chính. Bước 1 và bước 2 là giai đoạn loại trừ, giúp loại bỏ những DN không đủ điều kiện tham gia đánh giá theo các tiêu chí cơ bản. Bước 3 và bước 4 là giai đoạn đánh giá chi tiết, giúp phân tích sâu hơn về hoạt động sản xuất, công tác BVMT của DN, đưa ra kết quả chấm điểm, phân loại DN thân thiện với môi trường.

Bộ tiêu chí và quy trình này giúp đánh giá toàn diện, chính xác hơn trong việc tôn vinh DN thực hiện tốt công tác BVMT và thúc đẩy các DN khác cải thiện hoạt động của mình để đạt được mức độ phân hạng cao hơn. Điều này sẽ có tác động tích cực đến sự phát triển bền vững của đất nước, tạo ra môi trường kinh doanh lành mạnh, thu hút được nhiều nhà đầu tư quan tâm đến vấn đề BVMT■

Lời cảm ơn: Nghiên cứu này tài trợ bởi Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh (ĐHQG - HCM) trong khuôn khổ nhiệm vụ thường xuyên theo chức năng mã số TX2023-24-01.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Thu Hằng, "CSI - đánh giá chính xác mức độ phát triển bền vững", *Tạp chí Tài chính DN*, Jun. 05, 2017. [Online]. Available: <https://taichinhdoanhnghiep.net.vn/csi-danh-gia-chinh-xac-muc-do-phet-trien-ben-vung-d2584.html>.
2. Đỗ Thị Thu Huyền and Lý Thị Bích Trâm, "Đánh giá, phân hạng một số DN theo bộ tiêu chí Sách Xanh Bình Dương năm 2022", *Tạp chí Phát triển Khoa học và Công nghệ - Khoa học Trái đất và Môi trường*, vol. In press, 2023.
3. Viện Môi trường và Tài nguyên, "Báo cáo tổng kết nhiệm vụ: Tổ chức đánh giá và xây dựng Sách Xanh tỉnh Bình Dương năm 2022", Viện Môi trường và Tài nguyên, Đại học Quốc gia TP. HCM, Bình Dương, 2022.
4. Bộ TN&MT, "Thông tư số 02/2022/TT-BTNMT ngày 10/1/2022 của Bộ TN&MT quy định chi tiết thi hành một số điều của Luật BVMT". *Jan. 10, 2022*.
5. UBND tỉnh Bình Dương, "Quyết định số 2525/KH-UBND ngày 27/5/2022 của UBND tỉnh Bình Dương về việc Tổ chức đánh giá và xây dựng Sách Xanh tỉnh Bình Dương năm 2022". *UBND tỉnh Bình Dương, May 27, 2022*.
6. R. W. Saaty, "The analytic hierarchy process - what it is and how it is used", *Math. Model.*, vol. 9, no. 3 - 5, pp. 161 - 176, 1987, doi: 10.1016/0270-0255(87) 90473-8.
7. Quốc Hội, "Luật BVMT của Quốc hội số 55/2014/QH13 ban hành ngày 23/6/2014, hiệu lực thi hành từ ngày 1/1/2015". *Quốc hội, Jun. 23, 2014*.